

LAKATOS VIKTOR

A nemzetközi kábítószer-ellenőrzés új irányai

A Nemzetközi Kábítószer-ellenőrző Szervezet (*International Narcotics Control Board; INCB*) 2011. március 2-án Bécsben nyilvánosságra hozta a 2010-re vonatkozó éves jelentését¹, amelyben a világ kábítószerhelyzetét korábban nem vizsgált nézőpontokból is áttekinti. Az első fejezet hagyományosan évente változó, kiemelt fontosságú témákat dolgoz fel. A 2010. évi jelentésben a drog és a korrupció viszonya kapott kiemelt figyelmet, de szó esik a Magyarországnak is új próbatételt jelentő úgynevezett *dizájnerdrogokról* is.

A következőkben ismertetem az INCB-jelentés említett témákban tett főbb megállapításait, a jelentés hivatkozásainak lábjegyzetben való feltüntése mellett. Ez után röviden vázolom a dizájnerdrogok hazai helyzetét is.

A határokon átnyúló szervezett bűnözés kiterjedésével az *erőszak* és a *korrupció* a drogkereskedelem integráns részévé vált. Az illegális kábítószerkereskedelemből származó jövedelmek méretei semmi máséhoz nem foghatók: a bűnszervezetek költségvetése sok esetben messze meghaladja az állami apparátus erőforrásait. Az INCB szerint a korrupció nem csupán a szervezett kábítószer-bűnözés mellett létező jelenség, hanem annak egyik oka. A fejlődő országok és azok a társadalmak, amelyek a belső konfliktusok utáni konszolidáció kezdetleges fokán állnak, különösen ki vannak téve a kábítószer-korrupció veszélyének.

A nemzetközi kábítószer-ellenőrzés egyik nagy erőpróbája az úgynevezett *dizájnerdrogok* megjelenése és világméretű elterjedése. Ezeket kifejezetten a kábítószer forgalmát korlátozó szabályok kijátszására fejlesztik ki az ellenőrzött kábítószeres molekuláris szerkezetének minimális módosításával. A nemzeti kormányok nincsenek könnyű helyzetben, hiszen a belső jogrendszerükben létező és alkalmazott kábítószer-ellenőrzési rendszert kell többé-kevésbé módosítaniuk, hogy ellenőrzés alá vonhassák a nemzetközi egyezmények által nem tilalmazott szerek forgalmát. A feladat különös nehézséget adja, hogy e trendekre a nemzeti jogalkotásnak szokatlanul gyorsan és rugal-

¹ Report of the International Narcotics Control Board of 2010. United Nations: International Narcotics Control Board, January 2011. http://www.incb.org/pdf/annual-report/2010/en/AR_2010_English.pdf (2012. április 25.)

masan kell(ene) reagálnia. A jogalkotás nehézkességét a hagyományosan érzékeny kábítószerkérdés mint belpolitikai kérdés tovább növelheti.

Míndezek mellett a jelentés vezető témája a legális, ellenőrzött kábítószer-kereskedéshez való hozzáférés lehetősége is, ennek elsődleges területe az egészségügy. A probléma rendkívüli súlyát mutatja, hogy az INCB jelentéséhez ezúttal külön melléklet is készült, amelyben a szervezet az orvosi célokra használt legális kábítószer elérhetőségének aránytalanságaira hívja fel a figyelmet: jelenleg a világ lakosságának nyolcvan százaléka nem tud hozzáférni a szükséges fájdalomcsillapítókhoz. Ez az adat különösen ahhoz képest megdöbbentő, hogy már az 1961-ben létrejövő egységes kábítószer-egyezmény egyik fő célja is az volt, hogy a kábítószerpiac szabályozásán keresztül lehetővé tege a legális drogokhoz való egyenlő hozzáférést.

A kábítószer-bűnözés és a korrupció kapcsolata

Az illegális kábítószer-kereskedelem – mivel a korrupció a legalitást fogalmilag kizárja – egyik nagy veszélye, hogy a kiterjedt bűnözői csoportok a rendőrség és más hatóságok korrumpálásával olyan stabil piaci helyzetre tehetnek szert, amely behozhatatlan hátrányba szorítja a bűnüldöző szerveket. A jelentés tág értelemben használja a „korrupció” fogalmat. Általános definíció hiányában az ENSZ korrupcióellenes egyezményére hivatkozik, ennek értelmében a részes államok kötelesek kriminalizálni, egyebek között, a vesztegetést, az illegális gazdagodást, a hatalommal való visszaélést, befolyással üzérkedést, a sikkasztást, a hűtlen kezelést és a hivatalos személyek által elkövetett egyéb tulajdon elleni cselekményeket. A korrupció a világ különböző részein – a jogi szabályozás eltérésein túl – a kulturális és történelmi hagyományok miatt is eltérő értelmezést kap (családi összefonódás, különböző ajándékok stb.), és az egyes országok politikai, gazdasági és társadalmi környezete ugyancsak nem hagyható figyelmen kívül. A korrupció adott helyen és időben való jelenlétének mértéke a latencia magas foka miatt rendkívül nehézkesen és pontatlanul határozható meg².

Az illegális kábítószerpiacok folyamatosan változnak: idomulnak a hatóságok intézkedéseihöz, és ha a kábítószer-kereskedő valahol megérzi a törvényt

² A korrupció mértékének meghatározásához több indikátor is igényelne segítséget nyújtani. Ilyen például a Transparency International (TI) által évente, országonként meghatározott úgynevezett korrupcióérzékelési index (Corruption Perceptions Index; CPI), vagy a Világbank világszintű felmérései (World Governance Indicators; WGI).

fenyegetését, onnan eltűnik a kínálat, és máshol bukkan fel. A kábítószer-kereskedelem a szervezett bűnözés más formáihoz nem fogható mértékű jövedelemmel kecsegtet, ezért ama szervezett bűnözői csoportok profiljában is megjelent, amelyek korábban nem foglalkoztak ezzel. A kábítószerpiacokon való boldogulás a szervezettség magas fokát igényli, ami – különösen a piac dinamizmusa és kockázatai miatt – rendkívül költségigényes is. A cél tehát az, hogy a szervezett bűnözői csoportok igyekezzenek minél stabilabban megőrizni a piaci pozícióikat. Ehhez az ideális a hatóság által nyújtott védelem és a hivatalos személyekkel való együttműködés, amely történhet megvesztegetés, zsarolás, de akár erőszak útján is. Számos hivatalos szerv úgy véli, a piac által generált óriási haszon miatt egyre több bűnözői csoport kapcsolódik be ebbe, mivel a korrupció nélkülözhetetlen a piac áruval történő ellátásához. A jelentés dél-amerikai példákra hivatkozva úgy véli, a szervezett bűnözés útja a hivatali adminisztráción át a magas politikai pozíciókig vezet.

Annak alátámasztására, hogy a droggal kapcsolatos korrupció fenyegetést jelent az igazságszolgáltatásra és a közbiztonságra, az INCB az ismert kriminológiai tételt alkalmazza: a bűncselekmények elkövetése valószínűbb, ha a felelősségre vonás valószínűsége alacsony, főleg ha a büntetés elkerülésének legkönnyebb módja a vesztegetés. A rendszeressé váló korrupció intézményesül, és az egész igazságszolgáltatásra, annak törvényességére, hitelességére, az iránta megnyilvánuló közbizalomra egyaránt káros hatással van. A szervezett bűnözés kiterjedtsége összefügg a kormányzati intézmények gyengeségével és a hivatalnokok megvesztegethetőségével. A korrupció fő oka egyébként nem szükségképpen a szervezett bűnözés tevékenysége: a gyenge jogalkalmazás és a gyenge büntető igazságszolgáltatás tálcán kínálja a lehetőséget azáltal, hogy jelzi a réseket, amelyeken át a korrupció segítségével a szervezet belsejébe vezet az út.

A rendőrségen belüli korrupció nem csupán „hiba” a szervezetben: a szervezett bűnözés általi korrupció tipikusan szisztematikus és tartós. A hatóságok és a bűnözők korrupt kapcsolata úgy szilárdul meg és terebélyesedik, ahogy az elültetett fa növekszik és gyökerei egyre szerteágazóbbak a talajban. A bűnüldöző szervek az együttműködés keretében pedig indifferens, a hatóság látszatfoglalkoztatása érdekében „halálra ítélt” csoportokkal szemben intézkednek, vagy pedig kizárólag a rivális bűnözői csoport tagjai ellen. Ezt számos, Ausztráliából, a Bahamákról, illetve az Amerikai Egyesült Államokból is érkezett hivatalos jelentés is alátámasztja.³ A korrupció a vesztege-

³ A jelentés 6. oldalának 6. lábjegyzetében számos hivatkozás található különböző, ezt alátámasztó dokumentumokra.

tési pénzek begyűjtése miatt a rendőrök között egyes esetekben nyílt, erőszakos konfliktushoz is vezet.

A jelentés a témán belül külön figyelmet szentel az igazságszolgáltatás helyzetének. Bírák, ügyészek gyakran válnak bünszervezetek célpontjaivá, hiszen ők azok, akik döntő befolyással bírnak a büntetőeljárás teljes lefolyására. Az eljárás megindítása és megszüntetése olyan erős jogosítvány, amely rendkívül érzékenyvé teszi e két szervezetet a korrupcióval és a fenyegetéssel szemben. Az INCB a bírói függetlenséget is e vonatkozásban vizsgálja: a függetlenség védelme a korrumpálhatóságtól való védelmet is kell hogy jelentse.

Azt a megállapítást, amely szerint a szervezett kábítószer-bűnözés a legnagyobb veszélyek egyike a békére és a biztonságra, a belső konfliktusok után konszolidálódni igyekvő társadalommal és változó gazdasági viszonyokkal jellemezhető országok vizsgálata igazolja. Az UNODC nemrégiben kiadott jelentése⁴ szerint Afganisztánban a kábítószer-kereskedelem és a korrupció a két legjelentősebb bevételi forrás: e két tevékenység mintegy a felét adja az afganisztáni GDP-nek. Hasonló jelenségek számos más országban is kimutathatók⁵. Az UNODC egy másik jelentése⁶ szerint a Dél-Amerikából származó illegális drogszállítmányok egyik fő útvonala Nyugat-Afrikán át vezet Európába. Az ottani instabilitás ugyanis elősegíti a gyakorlatilag zavartalan kábítószer-tranzitálást a szervezett bűnözés számára. Figyelemre méltó megállapítása ennek a jelentésnek, hogy a Nyugat-Afrikában elfogott kábítószer-kereskedők büntetőjogi felelősségét meglehetősen ritkán állapítják meg. Az okot nem kell különösebben találgatnunk.

A kábítószer-korrupció elleni harc két részből tevődik össze: egyrészt meg kell birkózni a jelen lévő szervezett bűnözéssel, másrészt lehetőség szerint meg kell azt előzni. Előbbi nehézségét leginkább az adja, hogy a bünszervezetek rendelkezésére álló erőforrások gyakran meghaladják az államét, az erőszak alkalmazásától pedig egy pillanatra sem riadnak vissza. Az államnak így nem marad más lehetősége, mint próbálni folyamatosan frissíteni, megújítani a bűnüldözési módszereket, fejleszteni az eszközparkot és a széles körű, határon átnyúló együttműködést. A korrupciós jövedelmek tisztára mosásának megakadályozása érdekében hatékonyan kell fellépni a pénzmosás ellen is.

A jelentés álláspontja szerint nagy súlyt kell fektetni az oktatásra, képzésre és általában véve a megelőzésre, ezeknek ugyanis hosszú távon számos előnyük van. Szükséges továbbá a közhatalom gyakorlóinak hatékony, átlát-

⁴ Corruption in Afghanistan: Bribery as reported by the Victims. UNODC, January 2010.

⁵ A jelentés hivatkozik egyebek között a Balkánra, Sierra Leonéra és Szenegálra is.

⁶ Drug trafficking as a Security Threat in West Africa. UNODC, November 2008.

ható és objektív kiválasztási, előmeneteli és nyugdíjazási rendszerének kialakítása is. A kábítószer-ellenőrzéssel kapcsolatban lévő hatóságok tagjai esetében – kiemelt veszélyeztetettségük miatt – egyéniesített, a szektor sajátosságait figyelembe vevő programok kidolgozása szükséges. E szűkebb kategórián belül is speciális az igazságszolgáltatás helyzete. Meg kell teremteni a bírának az erre a célra létrehozott független és pártatlan intézmények előtti felelősségét az általuk tanúsított magatartásért⁷, továbbá garantálni kell az igazságszolgáltatás nyilvánosságát és hozzáférhetőségét, a bírói döntések indokolási kötelezettségét is. Bár ezek az elvek aligha tűnnek teljesíthetetlennek, ne tévesszük szem elől, hogy az INCB az ENSZ valamennyi tagállamában vizsgálódik. Ezek közül pedig számos országban nem evidencia például az, hogy a bíróság ügydöntő határozata indokolást is tartalmaz. Az ügyészséggel kapcsolatban hasonló kívánalmakat fogalmaz meg a jelentés, mint a bírák esetében.

A hatóság védelme mellett a tanúk, szakértők és áldozatok helyzetéről sem szabad megfeledkezni. A hatóság munkáját segítő tisztességes civil személyek könnyen a fenyegetés, erőszak áldozataivá válhatnak, ha a szervezett bűnözés érdekeit sértik. Közvetlenül az ő védelmük, közvetve pedig a büntetőeljárások eredményessége érdekében hatékony személyvédelmi programok kidolgozása és alkalmazása szükséges.

Az INCB a célok elérése érdekében számos ajánlást fogalmaz meg a jelentésben. Az ajánlások egy része arra irányul, hogy a kormányok fordítsanak nagyobb figyelmet a korrupció megelőzésére irányuló kezdeményezésekre, különösen a kábítószer-ellenőrzésben érintett jogalkalmazókkal kapcsolatosakra, valamint azokra, amelyek növelik a társadalom korrupcióval kapcsolatos veszélyérzetét. A megelőzés terén külön figyelmet kell fordítani az igazságszolgáltatás korrupciójának megelőzésére is, a korrupciós igazságszolgáltatás ugyanis a korrupció elleni harcot és a kábítószer-ellenőrzési stratégiák megvalósulását egyaránt súlyosan fenyegeti.

Alapvető követelménynek tartja a jogalkalmazás és az igazságszolgáltatás számára a korrupcióra vonatkozó „zéró toleranciát”. Konkrét intézkedésként javasolja a közhatalom gyakorlóinak számára megvesztegethetetlen, átlátható felvételi rendszer, képzés, felügyelet, belső ellenőrzés és társadalmi kontroll kialakítását, az eljárás szereplőinek fokozott védelméről való gondoskodást. Tovább kell erősíteni a pénzmosás elleni intézkedéseket és figyelmet fordítani

⁷ A jelentés e körben a bírói magatartás bangalore-i elveire hivatkozik. The Bangalore Draft Code of Judicial Conduct 2001 adopted by the Judicial Group on Strengthening Judicial Integrity, as revised at the Round Table Meeting of Chief Justices held at the Peace Palace. The Hague, November 25-26, 2002.

arra, hogy a kábítószer-bűnözésből, különösen az azzal összefüggő korrupciós cselekményből származó jövedelmeket azonosítsák és elkobozzák. Erősíteni kell az együttműködést nemzetközi, nemzeti és regionális szinten egyaránt, továbbá a még nem részes államoknak indokolt ratifikálniuk a határokon átnyúló bűnözés elleni és a korrupció elleni ENSZ-egyezményeket is.

A dizájnerdrogokról

A *dizájnerdrog* olyan szer, amelyet annak érdekében fejlesztenek ki, hogy – kémiai összetételére figyelemmel – kívül maradhasson a hatályos kábítószer-ellenőrzési rendszereken. Jellemzően az ellenőrzött kábítószeres molekuláris szerkezetének apró módosításával új, a kábítószerlistán nem szereplő anyag jön létre, amelynek az emberi szervezetre gyakorolt hatása megegyezik a már tiltólistán lévő „ősével”, de legalábbis alkalmas azonos vagy azonosnak tűnő élettani hatás kiváltására. Amellett, hogy az interneten számos útmutató található e modifikációk elvégzésére, a dizájnerdrogokat számos helyen teljesen legálisan hirdetik és árulják kereskedelmi forgalomban is.

Az INCB jelentése e szerek közül a *mefedron*t emeli ki, amelyet Magyarországon először 2009 júliusában foglaltak le.⁸ A mefedron 2008-ra széles körben használt szerré vált Európában, 2010-ben pedig egyre növekvő számban érkeztek jelzések már Észak-Amerikából, Délkelet-Ázsiából és Ausztráliából, Új-Zélandról is. A jelentés kitér arra, hogy néhány jelentett esetben a mefedron – főként egyéb szerekkel együttes – használata halálhoz vezetett, viszont további, a mefedron veszélyességét érintő megállapítástól tartózkodik.⁹ Az INCB elégedetten nyugtázza, hogy az államok viszonylag gyorsan reagálnak a kábítószerrel visszaélés trendjeiben felvetődő változásokra, ezt jelzi a mefedron számos országban való gyors ellenőrzés alá helyezése is. Rámutat azonban, hogy a mefedron korántsem az egyetlen dizájnerstimuláns,

⁸ Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet monitoring hírlevele. 2009. november 24.
http://www.bszi.hu/e107_files/downloads/MH200911.pdf

⁹ Az EMCDDA 2010 szeptemberében kiadott, mefedronra vonatkozó kockázatelemzése ugyancsak visszafogottan fogalmaz. A közlemény a szer egészségre gyakorolt hatásairól kifejti, hogy a jelenleg rendelkezésre álló adatok pontos következtetések levonására egyelőre nem adnak kellő alapot: „Az akut mefedron-intoxikációk klinikai adatain és a halálos áldozatokról szóló korlátozott jelentésen kívül rendelkezésre álló vizsgálat kevés, és ezek is leginkább csupán előzetesek és a szert használók beszámolóján alapulnak.” Risk assessment report of a new psychoactive substance: 4-methylmethcathinone (mephedrone). EMCDDA, Lisbon, September 2010
<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index116639EN.html>

amelynek visszaélészerű használatát észlelték: az EMCDDA körülbelül tizenöt úgynevezett dizájnerkatinon forgalmának és használatának mutatóit tartja szemmel. Mindazonáltal Európa másik jellemző dizájnerstimulánsa, a napyhrone, például nem katinonszármazék.

Azok az országok, amelyekben nem az úgynevezett generikus listát alkalmazza a jog, nehéz helyzetben vannak a dizájnerdrogok ellenőrzés alá vonása ügyében, mert az ellenőrzött kábítószeres listáját minden egyes dizájnerdrog ellenőrzés alá vonásával külön kell módosítani.

Az INCB jelentésében a következő ajánlásokat fogalmazza meg a kormányoknak:

1. Kísérjék figyelemmel a droghasználati trendeket, különös figyelemmel olyan új szerek megjelenésére, mint a dizájnerstimulánsok.
2. Kövessék nyomon az interneten található fórumokat annak érdekében, hogy azonosítsák azokat a szereket, amelyek a listára került mefedron helyére léphetnek (ahol listán szerepel).
3. Az INCB-t és a WHO-t egyaránt tájékoztassák minden, a droghasználatban történő változásról.
4. Ahol még nem történt meg, tegyenek azonnali intézkedést annak érdekében, hogy a mefedron és más dizájnerdrogok nemzeti ellenőrzés alá kerüljenek a kereskedelembe részt vevők büntetőjogi felelősségre vonása érdekében.
5. Megfontolandónak tartja, hogy nemzeti jogszabályaik módosításával bevezessék az úgynevezett generikus listás kábítószer-ellenőrzési rendszert.
6. Fontolják meg a főtítkárt értesítését azokról a problémákról, amelyeket a mefedronhasználattal kapcsolatban tapasztaltak azzal a céllal, hogy a pszichotróp-egyezmény listáira kerülhessen.

Utóbbi ajánlással kapcsolatban az INCB megjegyzi: a WHO egy ideje képtelen összehívni a kábítószer-függőséggel foglalkozó szakértői bizottságát, hogy megvitassa egyes szereknek az egységes kábítószer-egyezmény és a pszichotróp-egyezmény listáira való felvételének lehetőségét, ez pedig a nemzetközi kábítószer-ellenőrzési rendszer működésére is súlyos hatással van.

A dizájnerdrogok hazai helyzete

A dizájnerdrogok magyarországi térnyerésének kézzelfogható bizonyítékai a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet (BSZKI) monitoringrendszere által ki-

mutatható tendenciák. A statisztikák szerint az ecstasy használata jelentős csökkenést mutat, 2010-re szinte eltűnően volt a piacról. A mepredon azonban 2009. negyedik negyedévéől van jelen és egy évvel később már a piac mintegy negyvenöt százalékát tudhatja magáénak, ami rendkívül gyors terjedést jelez. Előfordulása már meghaladja az amfetaminét, és az intravénás használata is terjed. A BSZKI által elvégzett szakértői vizsgálatok a szintetikus kábítószeres piacának robbanását mutatják. Az új szerekkel találkozó szakértők munkáját azonban számos probléma nehezíti. Egyrészt még nem áll rendelkezésre a vizsgálatához szükséges referenciaanyag, a szakértőknek a „valami van benne” érzés mellett információhiányban kell dolgozniuk¹⁰.

A szintetikus kábítószeres piaca átalakulóban van, mi több: rohamosan változik, és ennek nyomon követése korántsem egyszerű feladat. Az ecstasy 2009-re, mondhatni, eltűnt a piacról, jelenleg a legnépszerűbb szintetikus drog. A szintetikus kannabinooidok elterjedése a kábítószerpiac teljes átrendeződésével járhat, az eddigi statisztikák egyértelműen ebbe az irányba mutatnak.

Ez a piaci mozgás egyenes következménye annak, hogy mint minden piacon, a kábítószerpiacon is tökéletesen működik a közgazdaságtan alapvető törvényszerűsége: a kereslet és kínálat egymással szorosan összefügg. A folyamatos kriminalizációval párhuzamosan a kábítószer-kereskedőknek alapvető érdekük, hogy újabb és újabb – listán nem szereplő – szereket dobjanak piacra, mivel az azok iránti kereslet egyáltalán nem csökken. A tervek szerint a piacon megjelenő új pszichoaktív szerek¹¹ egy „ideiglenes listára” kerülnének, amelyen addig szerepelnének, amíg a szükséges vizsgálatok és kutatások lefolytatása következtében objektív, teljes kép állna rendelkezésre a „végleges tiltólistára” kerülés tárgyában való döntéshez. Ennek célja az lenne, hogy megakadályozza az új dizájn drogok gyors elterjedését, hiszen a már kialakult piacon jóval nehezebb bármilyen korlátozó intézkedés alkalmazása. Az ideiglenes listás megoldással elejét lehetne venni emellett az egyes újonnan megjelenő szerek hatásairól szóló, labora-

¹⁰ Mindezek ellenére a BSZKI laboratóriumában világszöként azonosították a 3,4 dimetil-metkatinont. Magyar ENSZ Társaság sajtótájékoztatója, 2011. március 4.

¹¹ A visszaélés szempontjából veszélyes új szer definíciója rendelkezésre áll a kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal végezhető tevékenységekről szóló 142/2004. (IV. 29.) kormányrendelet 1. § 31. pontja által. E szerint visszaélés szempontjából veszélyes új szer az engedély nélküli forgalomban megjelent anyagot tartalmazó szer, amelyről az elemzések, illetve egyéb adatok (fogyasztási szokások stb.) alapján feltételezhető, hogy bódultságot vagy tudatállapot-módosulást eredményez, a központi idegrendszerre gyakorolt hatása miatt kóros élvezetre használják.

tórium vizsgálatok, szakmai álláspontok által alá nem támasztott „ismertek” terjesztésének is¹².

A dizájnerdrogok problémakörére a jogalkotó részéről válasz lehet a jelenlegi szabályozás kiegészítéseként úgynevezett generikus-listás ellenőrzési rendszer alkalmazása is, amely az egyes anyagokat kémiai hasonlóságuk alapján vonja ellenőrzés alá. Erre egyebek között az Egyesült Királyságban és Írországból találok példát¹³.

Mindezek mellett azonban fontos hangsúlyozni, hogy a jogalkotónak az említett trendek értékelése kapcsán nem csupán a büntetőjogi szankciók alkalmazása és a kábítószer-ellenőrzés kiterjesztése a feladata. Gondoskodnia kell a megelőzésről is: nevelő, felvilágosító közoktatási programok nélkül a kriminalizáció önállóan alkalmatlan a cél elérésre. Mi több: a kereslet esetleges növekedése a kínálat növekedésével jár – függetlenül a büntetőjogi szabályozástól. A kábítószer-ellenőrzés két tényezője a kriminalizáció és a társadalmi nevelés, megelőzés, ezek nem függetlenek egymástól, hanem szoros kölcsönhatásban állnak, és egyik sem lehet képes önálló eredmények felmutatására.

12 Az EMCDDA említett kockázatelemzése tökéletes példája annak, hogy a veszélyesnek tartott új szerek esetében is mértéktartó és objektív szakmai álláspontok közlése szükséges, nem pedig a halállal való „riogatás”, amely könnyedén ellentétes hatást válthat ki, és a figyelmeztetéseket senki sem veszi igazán komolyan.

13 Így az Egyesült Királyságban például generikus listás szerek a barbiturátok és a szintetikus kannabinoidek, Írországból pedig „valamennyi pszichotróp anyag”.